

Kriget och orden

Rättfärdigande av krig vid tillkännagivande av danska
soldaters död i Afghanistan 2007-2011

Abstract

Rättfärdigande av krig är en komplicerad företeelse som genom språk och ord får mening och slutligen makt. I det danska Försvarsministeriets pressmeddelanden som publiceras i samband med att en dansk soldat stupar i Afghanistan finns det en diskurs som speglar detta rättfärdigande . Via kvantitativ metod och textanalys åskådliggörs och avtäcks diskursen av kriget i Afghanistan, som reflekteras och får betydelse och makt via Försvarsministeriets val av ord så som säkerhet och fred.

Explicit: hur Försvarsministeriet i samband med stupade danska soldater försvarar kriget i Afghanistan och hur de genom detta påverkar och stärker bilden av kriget som berättigat.

Nyckelord: Diskurs, Afghanistan, Danmark, Försvarsministeriet, Makt

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Disposition	2
2	Teoretiskt ramverk	3
2.1	Jus ad bellum	3
2.1.1	Rätt orsak och rätt intention	4
2.2	Poststrukturalistisk teori	7
3	Material och metod	8
3.1	Material	8
3.2	Metod	9
3.3	Avgränsning, reflektion och kritik	12
4	Analys och resultat	14
4.1	Danmark i Afghanistan – social kontext	14
4.2	Søren Gade (försvarsminister 2007-2010)	16
4.2.1	2007	16
4.2.2	2008	17
4.2.3	2009	19
4.2.4	2010	21
4.3	Gitte Lillelund Bech (försvarsminister 2010-2011)	22
4.3.1	2010	22
4.3.2	2011	23
4.4	Analys	24
5	Slutsatser	29
6	Referenser	31

1 Inledning

I det artikulerade, i det textproducerande och textkonsumerande, skapas och konstitueras sociala och kulturella företeelser som har stark påverkan på så väl grupper som individer (Winther Jørgensen & Phillips 2000:67). Om denna premiss är möjlig att acceptera är det relevant att ifrågasätta om och hur språket används på ett visst sätt.

Sedan Danmark 2001 gick med i kriget mot terrorismen har 42 danska soldater stupat i kriget i Afghanistan. I samband med att soldaterna stupar publicerar den danska försvarsministern och det danska Försvarsministeriet ett uttalande eller pressmeddelande gällande deras död. I meddelandet beklagas sorgen för de anhöriga, men i samma meddelande försvaras även den danska militära närvaron i Afghanistan. Försvarsministeriet gör detta genom att bland annat hävda att soldaterna offrat sig eller betalt det ultimata priset för en säkrare omvärld och ett stabilare och fredligare Afghanistan.

Rättfärdigande av krig är en komplicerad företeelse som bottnar i den inbyggda motsättningen i att kriga för att skapa fred och kan uppfattas provocerande. Likväl är det ur ett akademiskt perspektiv nödvändigt att studera hur detta går till och mer explicit hur det danska Försvarsministeriet använder sig av danska soldaters död för att rättfärdiga kriget i Afghanistan.

Således är det adekvat att ställa sig frågan om och hur diskursen i dessa pressmeddelanden anses såväl reflektera men även reproducera bilden av rättfärdigande av den danska militära närvaron i Afghanistan.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att göra en diskursanalys av de pressmeddelanden som det danska Försvarsministeriet publicerar då en dansk soldat stupar i Afghanistan. Detta görs med utgångspunkt i den sociala kontext som pressmeddelande skapas i samt i samklang med teori om rättfärdigande av krig, *jus ad bellum*. Diskursen tydliggörs, i

denna uppsats, med hjälp av kvantitativ metod och genom att notera förekomsten av begreppen *säkerhet* och *fredligare*.

Frågeställningen är således följande:

Om och på vilket sätt det är möjligt att utröna rättfärdigandet av krig (jus ad bellum) i de pressmeddelanden som det danska Försvarsministeriet publicerar då en dansk soldat stupar i Afghanistan.

1.2 Disposition

Uppsatsen inleds med kapitlet *teoretiskt ramverk*, i vilket jag redogör för mitt teoretiska ramverk, rättfärdigande av krig (*jus ad bellum*),

Under kapitlet *metod* diskuterar jag Norman Faircloughs kritiska diskursanalys. Vidare redogör jag för hur det är nödvändigt att komplettera denna grund med kvantitativ metod och statistik för att synliggöra språket.

Kapitlet *analys och resultat* är uppsatsens centrala del där jag redogör för materialet, vilket är de pressmeddelanden som det danska Försvarsministeriet publicerar när danska soldater stupar i Afghanistan och den sociala kontexten som pressmeddelandena är skapta i – Danmarks närvaro i Afghanistan.

Uppsatsen avslutas med slutsatser.

2 Teoretiskt ramverk

I detta kapitel redogör jag för uppsatsens teoretiska ramverk. Jag strävar efter att utforska rättfärdigande av krig - *jus ad bellums* med utgångspunkt i variablerna: rätt orsak och rätt intention. Den tredje variabeln i *jus ad bellum*, rätt auktoritet, kommer att inte undersökas eller förtydligas. Detta sker på grund av att syftet inte är att undersöka om kriget är rättfärdigt utan hur det rättfärdigas av danska staten. I kapitlets första del redogör jag även för begreppen säkerhet och fred som senare konkretiseras genom pressmeddelandena.

2.1 Jus ad bellum

Begreppet rättfärdigande har i detta sammanhang två betydelser. Dels är det essentiellt att sätta in begreppet i en lingvistisk kontext och innehar då främst andemeningen ”berättigande”. Konkretiserat - att någon med hjälp av argument berättigar någonting.

Den andra innebörden att ta under beaktande är kontexten som begreppet befinner sig i. Rättfärdigande av krig utgår framförallt från två punkter – *jus ad bellum* och *jus in bello*, som båda är en del av folkrätten (Österdahl 2005:70). Den första punkten dikterar på vilka villkor och varför krig får startas och den andre framställer på vilket sätt krig får föras och med vilka medel (Ramsbotham et al 2005:285).

Både *jus ad bellum* och *jus in bello* är sprungna ur samma kristna kontext men *jus ad bellum* anses vara både äldre och ha företräde framför *jus in bello*-tänkandet (Höglund 2004:). Det är främst *jus ad bellum* och mer specifikt dess två parametrar rätt orsak och rätt intention som är relevanta som teoretiskt ramverk för att utröna kontexten

som diskursen befinner sig i. Inom *jus ad bellum* finns det en tredje parameter, rätt auktoritet, som deklarerar att ett krig måste startas av en auktoritet som har legitimitet att göra så (Höglund 2004). Då syftet med uppsatsen är att utröna *om* och *hur* *jus ad bellum* finns närvarande i pressmeddelandena, blir frågan om rätt auktoritet inte adekvat att utröna. Detta eftersom frågeställningen inte är om kriget är rättfärdigat eller ej.

2.1.1 Rätt orsak och rätt intention

Rätt orsak är såväl en subjektiv som en omdebatterad fråga. Bland annat kan rätt orsak vara att Förenta Nationernas säkerhetsråd sanktionerar en stat så att den med militära medel får lov att ingripa i en annan suverän stat för att försvara internationella normer och regler, lägga grund för demokratisering, skapa nationell och internationell fred och att motverka terrorism. Detta via så kallad humanitär intervention (ibid:285, Österdahl 2004:72,77). Emellertid menar Aggestam (2004) att humanitära interventioner är teoretiskt problematiska då de öppnar upp för en bred tolkning av när krig är berättigat (Aggestam 2004:182).

Saint Augustinus och Thomas av Aquina, som av många anses vara de som mest bidragit till formulerandet av *jus ad bellum*, argumenterar för att rätt orsak ligger i att en stat har blivit felad. Den suveräna staten är då inte enbart berättigad att straffa de som felat utan bör även göra så (Holmes 1989:138). Det finns en *öga för öga, tand för tand-filosofi* som grund för vedergällningar och reprimander. Detta är på inget sätt förvånande med tanke på att både Saint Augustine och Thomas av Aquinas tankar är formulerade i en kristen kontext med Bibeln som grund (ibid:123-124, 137).

Idag kan argumentet noteras i bland annat att våld anses berättigat om det används i syfte att avvärja ett imaginärt eller reellt hot mot nationalstaten (Höglund 2004:31). Om det exempelvis kan anses finnas beredningar för en attack eller ett krig mot den egna staten är det berättigat att använda sig av våld för att avvärja eller förhindra att kriget kommer till den egna staten (ibid). För att använda sig av Thomas av Aquinas terminologi - om en stat förväntar sig att bli attackerad har den rätt att skydda sig själv i förebyggande syfte. Detta resonemang, menar Höglund, har under en lång tid setts som

ett problematiskt ställningstagande då det till viss del motsätter *jus ad bellums* tredje punkt – intentionen till kriget (Höglund 2004:31-32).

Både Saint Augustinus och Thomas av Aquinas menar att krig inte får lov att föras med grund i självuppfyllande ändamål, för att tillskansa sig mer makt eller enbart vara en akt av aggression. Snarare argumenterar de för att rätt intention ligger i att kriget skall uppnå ett gott ändamål eller att en god orsak ligger bakom (Holmes 1989:148-150), vilket går att återfinna i Förenta Nationernas argument om humanitära interventioner (Ramsbotham et al 2005:285).

Det anses emellertid vara problematiskt att avgöra när en attack sker i preventivt syfte och det kan finnas risk för att argumentet används godtyckligt (Höglund 2004:32). Michael Waltzer (1977) menar att det är nödvändigt för stater att få agera i självförsvar, men att preventivt självförsvar är tveksamt att bruka då det saknas tydliga parametrar att testa mot och slutligen uppfylla för att undvika att attacken är en akt av aggression. Användandet av krig i preventivt syfte, menar Waltzer, måste således vara restriktivt eftersom det generellt bygger på en subjektiv uppfattning, snarare än fysiska bevis, på att det finns ett militärt hot mot den egna nationella säkerheten (Waltzer 1977:74-76).

Språkligt betyder ordet säkerhet och säkert ”utom fara” eller ”fri från fara” (Nudansk ordbok med etymologi 2001: 1211- 1212), vilket syftar på att begreppet säkerhet sätts i relation till ett hot om fara (Baldwin 1997). Baldwin menar att begreppet säkerhet är problematiskt att använda då det saknar en självklar betydelse och värdering. Han argumenterar för att användaren av begreppet måste reflektera kring vilket hot är det ”säkerhet” måste ställas emot och säkerhet för vem eller vad (Baldwin 1997:12- 16).

Sheehan (2005) noterar att det finns en skillnad mellan den nationella och den internationella säkerheten. Där nationell säkerhet kontrolleras med hjälp av våldsmonopol, lagar och domstolar och syftar till att skydda eller hålla individen eller medborgarna från fara (Sheehan 2005:8-9). Internationellt existerar inte detta våldsmonopol, tydliga lagar och regler. Stater tenderar då att anta det värsta om andra länders militära styrkor, vilket hot de eventuellt kan utgöra och att de således strävar efter att trygga den egna makten och landets egen överlevnad och säkerhet (ibid s 6-9). Detta kan leda till internationell osäkerhet, vari ett dilemma kan noteras genom att stater hellre attackerar än väntar på att hotet ska realiseras (ibid).

Som noterat är det problematiskt att avgöra när krig är en akt av aggression och när det är preventivt självförsvar. Sedan attacken mot World Trade Center och Pentagon 2001, har USA hävdad rätten till självförsvar och allt eftersom tiden gått, även

preventivt självförsvar, som skäl för den militära närvaron i Afghanistan (Lindholm Schulz 2004:99-100).

Resonemanget bygger på att Afghanistan anses husera terroristgrupper¹ som bedöms utgöra ett militärt hot mot den internationella säkerheten, mänskligheten och civilisationen samt för att undvika att kriget kommer till USA, är krig således berättigat (Hyde- Price 2004: 130-131, Bring i Bring & Körlof 2002:324).

Waltzer (1977) menar att skiljelinjen mellan en akt i aggression och en akt i självförsvar dras när ett hot kan anses vara *tillräckligt* stort, en vilja att skada samt en viss mån av förberedelser och slutligen att inte attackera skulle resultera i större lidande än att attackera (Waltzer 1977:81).

Rätt orsak och rätt intention fortsätter vara en komplicerad företeelse. Skapandet av fred är ett av få legitima argument för krig (Höglund 2004:38). Ramsbotham et al (2005) hänvisar till kapitlet IV i FN-stadgan. Där deklarerar att en konflikt bör avslutas med fredliga medel och frivillighet från de involverade parterna, för att nå en varaktig och hållbar fred och undvika framtida vedergällning och reprimander (Ramsbotham et al 2005:30, 160-161).

Peter Wallensteen menar att en definition, om än begränsad, av fred är frånvaron eller att upphörandet av krig eller väpnad konflikt. Fred, menar han, innehåller även värderingar så som samarbete, integration och mänskliga rättigheter (Wallensteen 2002:10-11). Johan Galtung (1981) argumenterar för att begreppet fred måste sättas in i en social kontext och att beroende på denna kontext, differentierar begreppet i betydelse. Fred, menar Galtung, innehåller snarare värderingar och normer än är ett fysiskt tillstånd. Detta medför att fred, så som tolkad i en kristen kontext (avsaknaden av krig), differentierar från hur det används inom exempelvis en muslimsk kontext. Inom Islam ses fred i relation till Allah och till andra individer, snarare än tolkningen av fred som avsaknad av krig (Galtung 1981:184- 187).

Oavsett vilken definition som används för att beskriva fenomenet fred är det essentiellt att notera, menar Ramsbotham et al (2005), att fred liksom fredsskapande, är en process snarare än en enskild eller specifik händelse (Ramsbotham 2005:160).

¹ Ramsbotham et al (2007:68-69) definierar terrorism som ett politiskt medel för att nå ett mål snarare än att uppnå ett explicit politiskt mål. Grupperna som utför dessa handlingar definieras således som terroristgrupper - oavsett identitet.

2.2 Poststrukturalistisk teori

Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips (2000) redogör för det diskursanalytiska fältet och sammanfattar flera av de teoretiker som varit viktiga. Winther Jørgensen och Phillips menar att diskursanalysen är ett viktigt verktyg då det ger tillträde till verkligheten genom språket. Det är således:

”det är just i den konkreta användningen av språket som strukturen skapas, reproduceras och förändras.”

(Winther Jørgesen & Phillips 2000:28).

Inom poststrukturalistisk teori är sanning och struktur föränderligt. Detta eftersom språket som sådant är föränderligt och betydelseerna skiftar över tid och mellan diskurser. Michel Foucault menar att via diskursanalyser kan vi kartlägga reglerna för kunskapsregimerna och synliggöra vad som betraktas som sant och falskt (Foucault 1972).

I denna uppsatts menar jag därför att identifiera och synliggöra hur språket används i rättfärdigandet av krig i pressmeddelandena som publiceras när danska soldater stupat i Afghanistan.

3 Material och metod

I detta kapitel åskådliggör jag mitt material och vilka metoder jag nyttjar för att analysera det samt vilka avgränsningar jag gör och vilken kritik jag har mot mig själv och mina källor.

3.1 Material

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur det danska Försvarsministeriet rättfärdigar kriget i Afghanistan via de pressmeddelanden som publiceras i samband med att en dansk soldat stupat.

Intresset för denna fråga är sprungen ur en nyfikenhet på hur den danska försvarsmakten hanterade förekomsten av psykologiska förluster hos soldater i samband med kriget i Afghanistan. I samband med den undersökningen återkom det danska Försvarsministeriets hemsida flertalet gånger och så även pressmeddelandena som berättade om danska stupade soldater. De levande traumatiserade soldaterna fick då ta ett steg tillbaka för de döda och för diskursen av kriget i Afghanistan.

Pressmeddelandena är generellt skrivna utifrån samma mall. De inleds med rubrik och hur många soldater som har stupat eller sårats. Detta återföljs av datum, klockslag och vem som publicerat pressmeddelandet, vilket under perioden 2007-2011 var försvarsministrarna Søren Gade och Gitte Lillelund Bech. Fram till dagens datum (2012-05-28) har Försvarsministeriet publicerat 27 meddelanden som redogör för 36 stupade soldater.

Efter formalian redogörs det för hur soldaten stupat, vilket återföljs av kondoleanser som är riktade till den stupades anhöriga men även till de soldater som finns kvar i Afghanistan. Kondoleanserna följs av ett stycke som antingen är riktat till den stupade soldaten, till de i Afghanistan kvarvarande soldaterna och till den danska

befolkningen. Materialet består enbart av skriven text och för att bearbeta det är det adekvat att använda sig av metoder som belyser mönster och likheter i språket i pressmeddelandena för att sedan kunna belysa diskursen de är en del av.

Det finns ord som frekvent återkommer i pressmeddelandena. I synnerhet *säkerhet* och *fredligare*. Ordet *säkerhet* återkommer i flera olika böjningar så som sikre (säkrare), sikkert (säkert) sikkerhed (säkerhet), sikker (säker) som i danskan betyder utom fara eller fri från fara (se politikens Nudansk ordbog med etymologi 2001:1211-1212). Emellertid är det enbart utifrån definitionen *utom fara* som är relevant för uppsatsen utifrån den teoretiska ramen om *jus ad bellum*. Begreppet *säkerhet* är av stor vikt att belysa då det syftar på säkerhet i både Afghanistan och säkerhet i omvärlden. Begreppet måste därmed behandlas som olika parametrar och begreppet dominerar pressmeddelandena i förekomst. Begreppet *omvärlden* återkommer bland annat genom orden ”världssamfund”, ”internationale samfund” och ”verden”. Detta kommer att refereras till som säkerhet i omvärlden och internationell säkerhet och innehar betydelsen utanför Afghanistan men ej Danmark.

Fred och fredligare behandlas på samma sätt då båda åsyftar att skapa fred eller att soldaternas insats är för fred. Jag alternerar med att använda ordet fred och fredligare. De syftar emellertid båda att skapa fred eller att arbeta för ett fredligare Afghanistan och kommer att behandlas som ett begrepp. Orden kan förekomma tillsammans med flera andra ord i samma pressmeddelande.

För att ge pressmeddelandena mening analyserar jag den sociala kontext de är skapta i, vilken är de politiska besluten som den danska riksdagen fattar och vilka argument som finns för den militära närvaron i Afghanistan.

3.2 Metod

Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att det mänskliga språket är strukturerat i olika mönster beroende på vilken social kontext människan befinner sig i och att det finns olika kulturer att diskutera olika fenomen på (Winther Jørgensen & Phillips

2000:7). Denna kultur benämns generellt som diskurs och kan förenklat översättas till att:

”Diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt ur världen).”

(Winther Jørgensen och Phillips 2000:7)

Att använda diskursanalys som metod har sedan Michael Foucaults första analys och definition av den varit en flitigt använd metod inom fler olika akademiska fält för att utröna hur diskussioner samt relationer mellan och kring tings och fenomen beskaffenhet ser ut och vilka konsekvenser diskurser får. Med utgångspunkt att syftet med uppsatsen är att utröna om och hur rättfärdigande av krig återkommer i pressmeddelandena är det adekvat att använda sig av en metod som synliggör i vilken social kontext språket är utformat och existerar i samt slutligen får makt.

I uppsatsen använder jag mig av en metod som går under benämningen kritisk diskursanalys, och mer specifikt så som den är formulerad av Norman Fairclough och återges i Winther Jørgensen och Phillips (2000). Syftet med kritisk diskursanalys är att bringa sociala och kulturella lingvistisk-diskursiva fenomen i dager (ibid s 67). Metoden syftar till att undersöka hur lingvistik och diskurser påverkar sociala och kulturella fenomen. Det vill säga att fenomen får sin betydelse genom diskurser eller i kulturen kring hur vissa fenomen artikuleras.

Winther Jørgensen och Phillips tolkar Fairclough så att han menar att diskurser inte bara speglar sociala fenomen utan även återskapar dem, vilket gör att språket blir en handling av en aktör eller agent och slutligen får en riktning (ibid s 67). Exempelvis i begreppet *säkerhet* ligger det mänskliga handlingar bakom som gör att användandet av begreppet får en viss mening, makt och konsekvenser.

På en vetenskaplig nivå är det problematiskt att dra slutsatser av konsekvenserna av användandet av ett visst språk och det kommer inte heller vara en central faktor. Trots det är det relevant att undersöka stegen innan, hur språket är kopplat till den sociala kontexten för att lyfta fram hur språk kring vissa specifika fenomen används.

Fairclough argumenterar för att det krävs ett metodologiskt tillvägagångssätt för att tolka och analysera text. Han menar exempelvis att enbart tolkning eller textanalys inte är tillräcklig. Utan då diskurser skapas, reproduceras och befästs i en social struktur måste diskursen i samklang med relevant teori prövas i sin sociala kontext (ibid:70-71, 90).

Jag använder mig av ett redskap som benämns som ordval där jag studerar om det existerar en intertextuell kedja (ibid s 77) mellan den teoretiska ramen av rättfärdigande av krig (*jus ad bellum*), den sociala kontexten (Danmarks militära närvaro i Afghanistan) och språkbruket i pressmeddelandena. Det vill säga genom att granska hur fenomen artikuleras och kommuniceras på olika ställen och på vilket sätt ord och begrepp återkommer, får orden i pressmeddelandena en särskild betydelse, mening och således även makt (ibid). Tolkning sker sedan i samband med omkringliggande ord för att förstå syftet och meningen med orden.

Norman Faircloughs diskursanalys är ett adekvat verktyg för att analysera språket i sin sociala kontext. I relation till en väsentlig teori är den passande att använda för att synliggöra och tolka diskursen kring hur pressmeddelandenas rättfärdigande av krig ser ut (Winther Jørgensen & Phillips 2000:77).

Emellertid är det relevant att komplettera diskursanalysen med tydlig statistik av orden som förekommer i pressmeddelandena för att avtäckas diskursen. Genom att jag använder mig av kvantitativ metod är det möjligt att systematiskt åskådliggöra på vilket sätt språk och ord används. Det blir också möjligt att notera förändringar över tid (Teorell & Svensson 2007). Då publiceringen av pressmeddelandena sträcker sig över fyra år och två försvarsministrar är det adekvat att använda sig av kvantitativ metod och statistik. Jag använder mig av den kvantitativa metoden för att notera förekomstfrekvens gällande begreppen:

- Säkerhet (i Afghanistan och i omvärlden)
- Fred

Genom operationalisering av begreppen som är relevanta utifrån uppsatsens teoretiska ram blir uppsatsen mindre arbiträr. Detta eftersom i operationaliseringen och statistiken ges parametrar att kontrollera emot. Det vill säga att sannolikheten ökar att utifrån de definitioner jag använder, skulle samma resultat nås av en annan person med samma frågeställning. Detta bidrar till att öka uppsatsens stringens och validitet (Bergström & Boréus 2005:35, 50).

Slutligen är det essentiellt att notera att i all bearbetning av text krävs tolkning. Detta då jag gör avvägningar och avgränsningar för vad som är relevant för uppsatsen utifrån från den förförståelse jag har. Jag strävar efter en objektiv hållning men är

medveten om att jag tolkar texter utifrån den förförståelse jag har om ämnet (Bergström & Boréus 2005: 36).

3.3 Avgränsning, reflektion och kritik

Med utgångspunkt att syftet med uppsatsen är att göra en diskursanalys av pressmeddelandena, är det nödvändigt att lyfta vilka avgränsningar detta innebär. Även om diskursanalys är en ofta använd metod, finns stark vetenskaplig kritik mot användandet, vari den starkaste kritiken grundas i att diskursbegreppet används regelbundet men differentierar i betydelse beroende på vetenskaplig disciplin (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7). Explicit: då diskursanalys som metod följer inte några fasta linjer eller ramar är den dels befriande likväl hämmande att använda – eftersom det inte finns några färdiga svar eller parametrar att vila mot för att säkerställa ett gott vetenskapligt arbete (ibid).

Ett sätt att ge diskursanalysen mening är genom operationalisering av relevanta begrepp och testa användandet av språket mot dessa. Det vill säga: är det detta vad som åsyftas? Emellertid är det för läsaren nödvändigt att vara medveten om att definitionerna, på grund av det begränsade antalet sidor, är specifika snarare än breda och argumenterade. Samt att alla ord är socialkonstruktivistiska och i framtiden kan ha en annan innebörd än den jag väljer att använda idag (Bergström & Boréus 2005:55, Winther Jørgensen & Phillips 2000:17).

Avgränsning, när det kommer till materialet, är gjord till publiceringen av pressmeddelandena. Dessa är publicerade mellan åren 2007 och 2011, varav det tidigaste publicerades 2007-03-05 och det senaste 2011-09-03. För uppsatsens hanterbarhet väljer jag att inte ta med eventuella pressmeddelanden som publiceras efter det eller under tiden av bearbetningen av materialet. Det bör noteras att det i skrivande stund inte har stupat några danska soldater eller publicerats några pressmeddelanden angående detta under 2012.

Det publiceras enbart pressmeddelanden i samband med att en soldat har omkommit i strid och dessa pressmeddelanden kan även innehålla rapporter om sårade. Det är

också viktigt att notera att det finns en skevhet i antalet döda som presenteras i pressmeddelandena, 36, kontra till hur många som de facto har stupat, vilket uppgår till 42. Skevheten förklaras med tre soldater stupade 2002 i en olycka och att det inte finns några pressmeddelandena om detta. Det går även att utröna i Jyllandspostens artikel *Tidslinje: kriget i Afghanistan* att en soldat begick självmord i Afghanistan, en soldat har dött till följd av hjärtfel och en soldat har dött till följd av vådaskott på campen (JP 21.02.10).² Då ingen av dessa soldater stupat till följd av strid är det adekvat att anta att detta är orsaken till att de inte omnämns i ett pressmeddelande. Emellertid är detta enbart min egen tolkning.

Då syftet med uppsatsen är att göra en diskursanalys för att notera hur ord skapas och återskapas i diskussioner är det relevant att notera mitt eget språk. I uppsatsen använder jag frekvent ordet *stupar* om soldaterna som omkommit i Afghanistan. Valet av detta ord grundar sig inte i att jag anser att de dött en ärofull död eller dött som hjältar, vilket ordet *stupar* indikerar. Orsaken till varför jag väljer ordet bottnar i att de omkomna befunnit sig i en krigssituation och att ordet *stupar* är vedertaget i det sammanhanget.

Valet av orden säkerhet och fredligare har jag gjort utifrån att detta är de ord som dels kan kopplas till den sociala kontexten (Danmark i Afghanistan) och teorin om rättfärdigande av krig, *jus ad bellum*. Det är även dessa ord som dominerar när det kommer till ord som särskilt betonas i pressmeddelandena. I pressmeddelandena finns det andra ord, så som utveckling, framgång och fritt, som återkommer. Emellertid har de lägre förekomstfrekvens än säkerhet och fredligare/fred samt är utifrån frågeställningen inte adekvata att undersöka.

Slutligen finns inget som tyder på att dessa pressmeddelanden är förändrade efter publicering eller att det är någon annan agent än Försvarsministeriet som står bakom publiceringen.

² <http://jp.dk/udland/asien/article1986692.ece> 2012-05-19, 11:25

4 Analys och resultat

I detta kapitel redogör jag för mitt material, pressmeddelandena och för den sociala kontext de är producerade i. Kapitlet inleds med en analys av den sociala kontexten – Danmark i Afghanistan.

Pressmeddelandena analyseras utifrån indelningen, från vilket år de är publicerade samt vilken försvarsminister som har författat dem. Redogörelsen sker årsvis och kommer i slutet av kapitlet att sammanfattas och jämföras mellan de olika försvarsministrarna men även årsvis.

Den kvantitativa undersökningen beskrivs i text och procent samt konkretiseras genom diagram, vilket via de tidigare operationaliseringarna av relevanta begrepp och av diskursen i pressmeddelandena får resultat som diskuteras löpande i texten.

4.1 Danmark i Afghanistan – social kontext

2001 fattar den danska riksdagen ett beslut som deklarerar att den danska staten ska involvera sig i kriget i Afghanistan. Attackerna mot World Trade Center och Pentagon den 11:e september samma år och USA:s krigsförklaring mot staten Afghanistan, samt medlemskapet i North Atlantic Treaty Organization (NATO) gör beslutet oundvikligt. Detta då medlemskap i NATO innebär att ett angrepp på en stat i alliansen ska likställas med ett angrepp på de andra staterna (Hundevadt 2008:62f).

Den dåvarande amerikanska presidenten, George W Bush, förklarade i november 2001 krig mot staten Afghanistan. Krigsförklaringen motiveras med att gruppen och individerna som bedöms vara skyldiga till attacken mot World Trade Center och Pentagon befinner sig i och utgår från Afghanistan samt att grupperna skyddas av den afghanska regeringen (ibid:63). Argumentet att kriget även är en humanitär intervention

används också, om än sällan, från USA:s sida för att stärka orsakerna till den militära närvaron där (Österdahl 2005:80).

Det främsta argumentet för att involvera sig i Afghanistan 2001 från USA:s och omvärldens sida är således att avlägsna den dåvarande talibanledda regimen (Hyde-Price 2004: 130-131). Den 12:e maj 2007 trycker den danska regeringen på riksdagen för att utöka den militära närvaron i Afghanistan till att inbegripa en hel bataljon på 640 soldater. Beslutet, menar Hundevadt (2008), är grundat i att den 3:e maj 2007, förutom en olycka 2002, stupar den första danska soldaten till följd av skador han förorsakats under en strid. Den danska regeringen menar att då soldaterna används till omfattade operationer och stridshandlingar, krävs mer stöd och större styrka (Hundevadt 2008:92). Förslaget godkänns och antas den 1:a juni samma år med argumentet att det är i samklang med den danska utrikespolitiken. Den ökade insatsen bidrar bland annat till att skapa, i motsats till att upprätthålla, säkerheten i regionen (B161 2006-07).

Beslutet från 2007 följs av beslut i samma andemening. Inte minst år 2008 fattar den danska regeringen ett nytt beslut om Afghanistan och då, och så även idag, är argumentet att Afghanistan som stat fortfarande huserar organisationer som går under benämningen terroristgrupper och terrornätverk (Dueholm 2010:4, B24 2008-09). För att undvika framtida terrorangrepp mot den egna staten bedöms insatsen av den danska riksdagen som nödvändig (B24 2008-09), eller för att använda terminologin i *jus ad bellum* - berättigad.

I beslutet från 2008 (B24 2008-09:) är det möjligt att utröna att även om det primära syftet att få bort den talibanledda regimen är uppfyllt, kvarstår hotet från grupper vars syfte är att utföra attacker som räknas som terrorhandlingar mot så väl den danska staten som mot andra länder. Riksdagen menar att det är adekvat och berättigat att fortsätta insatsen med utgångspunkt i att den danska statens säkerhet fortfarande är hotad, för en säkrare omvärld och ett säkrare och stabilare Afghanistan (ibid).

I rapporten *Helmand-planen 2011-2012* (2011) publicerad av det danska utrikesministeriet och Försvarsministeriet är det möjligt att utröna planerna för den framtida insatsen i Afghanistan. Fokus pekar fortfarande mot att upprätthålla säkerheten och att undvika att talibaner återkommer till makten, men det finns likväl långtgående planer på hur tillbakadragandet från Afghanistan ska se ut och vad som behövs för att genomföra civila snarare än militära insatser. I rapporten artikuleras även att det finns en försiktig optimism till att Afghanistan som stat kommer att klara av att hantera säkerheten i landet (Helmand-planen 2011).

4.2 Søren Gade (försvarsminister 2007-2010)

4.2.1 2007

År 2007 stupade sex danska soldater under ospecificerade kamphandlingar i Afghanistan. Detta resulterade i fyra pressmeddelanden från Försvarsministeriet. I det första pressmeddelandet som publiceras 2007 är det möjligt att utläsa att fokus ligger på att soldaten har stupat i kampen för ett bättre liv för den afghanska befolkningen.

” Han har betalt den ultimative pris i kampen for at sikre et bedre liv for den afghanske befolkning. Mine tanker og min største medfølelse går i denne stund til soldatens familie og hans kammerater.” (Gade 2007-05-03)

Denna typ av pressmeddelande dominerar under 2007. Fokus ligger på att hylla den stupade soldaten och på att kondolera den stupade soldatens familj och anhöriga. Av fyra pressmeddelanden användes ordet säkerhet en gång och syftar på en säkrare omvärld (Gade 2007-11-29). I ovanstående citat står ordet sikre men det betyder säkerställa snarare än säkerhet och ingår således inte under begreppet säkerhet. I procent är det möjligt att notera att ordet säkerhet återkommer i 25 % av meddelandena. Begreppet fred eller fredligare används med syftet att hänvisa till ett fredligare Afghanistan och återfinns i 50 % av pressmeddelandena. Användandet av orden ser bland annat ut på följande sätt:

”De dræbte har betalt den ultimative pris for deres indsats for et fredeligere Afghanistan og et mere sikkert verdenssamfund. Mine tanker går også til deres kolleger i den danske lejr, som nu sørger over tabet af deres kammerater”.

(Gade 2007-11-29)

Försvarsministeriets val att använda orden ”fredligare Afghanistan” och ”mer säkert världssamfund”, gör det möjligt att notera orsakerna till varför soldaterna befinner sig i

Afghanistan och således implicit varför Danmark som nation gör det. Begreppet fredligare syftar till att det inte är fredligt men genom insatsen som soldaterna gör blir det så. Det vill säga att Afghanistan befinner sig i en process där det inte varit fred men genom soldaternas insats kan det bli det.

Noterbart är att pressmeddelandena är vagt formulerade och det är problematiskt att utröna vad som verkligen åsyftas med fredligare Afghanistan och mer säkert världssamfund. Samma problem uppstår när de nämner världssamfundet. Det vill säga att utröna vem och vilka världssamfundet är, är på grund av den vaga formuleringen svårt. Detta är ett återkommande problem i pressmeddelandena.

4.2.2 2008

2008 stupade 11 danska soldater vilket resulterade i sju pressmeddelanden som alla är formulerade av försvarsministern Søren Gade. I pressmeddelandena kan det noteras att de mest förekommande orsakerna till att soldaterna stupar antingen är improviserade bomber, så kallade IED:s (improvised explosive device), och vad som benämns som förmodade självmordsbombare.

”Det er med stor sorg, at jeg har modtaget meddelelsen om, at vi i dag har mistet to danske soldater i det sydlige Afghanistan. Min dybeste medfølelse og mine tanker er i denne tragiske situation hos de afdøde soldaters familier og hos deres øvrige pårørende og venner. Soldaternes indsats for et bedre Afghanistan og for et mere sikkert internationalt samfund aftvinger min dybeste respekt. Det er dybt tragisk, at to soldater som har arbejdet for fred og stabilitet i Afghanistan i dag har betalt den højeste pris for deres indsats.”

(Gade 2008-12-04)

Ovanstående citat från 2008-12-04 är ett adekvat exempel på hur pressmeddelandena under 2008 är formulerade (se Gade 2008-03-17, 2008-03-26, 2008-03-31, 2008-07-25, 2008-08-25, 2008-12-04). Vid detta pressmeddelandes publicering har två soldater stupat men det är inte specificerat av vad. Kondoleanserna till familj, vänner och anhöriga är närvarande och det är möjligt att notera via citatet nedan, vad soldaterna har arbetat för i Afghanistan.

”Soldaternes indsats for et bedre Afghanistan og for et mere sikkert internationalt samfund aftvinger min dybeste respekt. Det er dybt tragisk, at to soldater som har arbejdet for fred og stabilitet i Afghanistan...” (Gade 2008-12-04).

Pressmeddelandet talar om ett bedre (bättre) Afghanistan och det är möjligt att användandet av orden fred och stabilitet i Afghanistan som följer i meningen efter, är vad som åsyftas med ordet bättre. Detta kan emellertid inte säkerställas utan intervju med författaren.

Generellt fokuserar meddelandena under 2008 på situationen i Afghanistan och ord som framtid, framgång och skillnad återkommer vid flera tillfällen som orsak till insatsen eller vad soldaterna arbetar för. Det är likväl noterbart att av sju pressmeddelanden under 2008 nämns ordet säkerhet fem gånger varav fyra gånger åsyftas internationell säkerhet och en gång syftar det på säkerhet i Afghanistan. Det ger en förekomstprocent på 85 % av de totala tillfällena, varav 83 % av dessa syftar på internationell säkerhet och 17 % av tillfällena syftar på säkerhet i Afghanistan. Inget av de andra orden förekommer lika ofta. Vid ett tillfälle (2008-12-19) används ordet säkerhet på följande sätt:

”...som på modig vis drager ud i verden for at gøre en indsats, der er til gavn for deres landsmænds sikkerhed og for den afghanske befolkning.”

(Gade 2008-12-19)

Begreppet så som det används syftar implicit på en säkrare omvärld men ingår inte under de ord som jag har valt som avgränsning, vilket gör det problematiskt i sin beskaffenhet och därför är det inte inräknat under vad som kan anses vara ett adekvat exempel.

På grund av pressmeddelandets vaga formulering väcks emellertid fler frågor än tidigare. Försvarsministeriet kommunicerar via pressmeddelandet att soldaterna åker ut i världen för att göra en insats för ett säkrare Danmark, men det är otydligt för vilka värden de kämpar för när det kommer till Afghanistan. Som det står skrivet drar soldaterna ut i världen för att göra en insats som är till *gavn* för den afghanska befolkningen. Implicit kan säkerhetsbegreppet kopplas till *for den afghanske befolkning*, men detta kan inte styrkas utan samtal med författaren till pressmeddelandet. Till

skillnad från citatet från 2008-12-04 finns det inga ord i meddelandet som kan styrka eller ge mening åt sammanhanget mellan soldaternas insats och vad de arbetar för i Afghanistan. Även avsaknaden av ord bidrar genom sitt icke-varande till att skapa en viss kultur kring hur kriget i Afghanistan artikuleras och kommuniceras från Försvarsministeriets sida.

Pressmeddelandet från 2008-12-19, som är det sista pressmeddelandet under 2008, är första gången som Försvarsministeriet explicit talar om Danmarks säkerhet snarare än internationell säkerhet. Det danska Försvarsministeriet menar således att det uttryckligen finns ett hot mot den danska nationalstaten och mot den danska befolkningen (ibid).

Orden ”fred” och ”fredligare Afghanistan” återkommer under 2008 vid ett tillfälle vilket är citatet från 2008-12-04 som går att återfinna längre upp i detta avsnitt. Förekomstfrekvensen för fred uppgår till 14 % i jämförelse med säkerhet som jag redan nämnt användes vid 85 % av tillfällena.

För att återkoppla till den sociala kontexten som Faircloughs menar är essentiell att ta under beaktande (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 90), kan det noteras att 2008 också var det år som Danmark fattade ett nytt beslut om att fortsätta insatsen i Afghanistan (B24). I beslutet är det explicit uttryckt att den fortsatta insatsen grundas i att den ska syfta till att skapa regional, nationell och internationell säkerhet genom att förhindra att Afghanistan i framtiden huserar terrorister samt skapa fred och utveckling för den Afghanska befolkningen (ibid).

4.2.3 2009

2009 stupade sju soldater och i samband med deras död publicerade Försvarsministeriet fem pressmeddelanden. Orsakerna till att soldaterna stupar är ospecificerade kamphandlingar (2) och explosioner eller IED (5).

I de fem pressmeddelandena används ordet säkerhet tre gånger, vilket motsvarar 60 % av de totala pressmeddelandena. Två gånger syftar begreppet till säkerhet i omvärlden, vilket av de gånger som ordet säkerhet nämns ger en förekomstfrekvens på 66 %, men enbart 40 % av pressmeddelandena som helhet. Säkerhet syftar en gång på säkerhet i Afghanistan, vilket resulterar i en frekvens på 33,33 % av gångerna som

säkerhet nämns och 20 % av den totala mängden meddelanden. Ordet fredligt används tre gånger eller i 60 % av meddelandena under 2009. Emellertid säger ovanstående statistik inte tillräckligt utan en kontext. Citatet nedan är hämtat från 2009-11-18 och skapat av Søren Gade.

” Det gjorde mig forfærdelig ondt, da jeg i aftes modtog beskeden om, at Rune Westy Zacharias Nielsen er død som følge af de hårde kvæstelser, han pådrog sig under en patrulje i Afghanistan den 31. oktober. Mine tanker og min dybeste medfølelse går først og fremmest til Runes pårørende, som har gennemlevet en svær tid, siden han blev hårdt såret i Afghanistan, og som nu har mistet Rune. Jeg har den allerstørste respekt for den modige beslutning Rune traf om at bidrage til kampen for et mere fredeligt Afghanistan og en mere sikker verden. På en dag som i dag er mine tanker også hos de danske soldater i Afghanistan, som på trods af sorgen skal fortsætte deres vigtige arbejde.”

(Gade 2009-11-18)

Meddelandet beskriver att en soldat³ har dött av de skador han ådragit sig under en patrullering i Afghanistan och de närmast anhöriga kondoleras. Det noteras att soldaten har dött i kampen för ett fredligare Afghanistan och en säkrare värld. Detta är ett av få meddelande där ordet kamp⁴ återkommer förutom när det talas om kamphandlingar, vilket likställs med stridshandlingar. Meddelandet domineras till stor del av att göra soldaten till ett aktivt subjekt som väljer att bidra till kampen och arbetet i Afghanistan. Då soldaten bidrar till kampen är det inte hans kamp från början, utan det är någon annans kamp som han bidragit till och stupat för. Oavsett vem som äger kampen, artikuleras den av Försvarsministeriet och kampen syftar till att göra Afghanistan mer fredligt och för att göra omvärlden mer säker (ibid).

Den sista meningen i pressmeddelandet riktar sig till den stupade soldatens kollegor som finns kvar i Afghanistan som påbjuder att de inte bara bör, utan skall fortsätta det viktiga arbetet. Implicit, de är tvungna att fortsätta kampen för ett fredligare och säkrare

³ Citatet är ett av tre meddelande där namnet på den stupade soldaten nämns. De andra tillfällena är Gade 2007-10-16 och Lillelund Bech 2010-06-13.

⁴ Kampen återkommer, förutom när det nämns i kamphandlingar, i pressmeddelandena från Søren Gade 2007-05-03 och 2009-11-18.

Afghanistan. Detta i kontrast till ett pressmeddelande som publicerats två månader tidigare, där de kvarvarande soldaternas arbete noteras i mer allmänna ordalag och utan ordet skall.

”Det er forfærdeligt, at endnu en soldat har betalt den højeste pris for sin uselviske indsats for et mere stabilt Afghanistan og for sikkerhed i verden.

Jeg tænker i denne situation også på de danske soldater, som nu fortsætter med at løse vanskelige opgaver efter tabet af deres kammerat. De har min fulde respekt og medfølelse over, at de i dag har mistet en kollega”

(Gade 2009-09-19).

Det är emellertid formen i det sistnämnda som främst dominerar pressmeddelandena under 2009 och där Försvarsministeriet alternerar mellan att begagna orden fredligare och stabilare för att beskriva orsakerna till soldaternas arbete i Afghanistan.

Sammanfattningsvis så framställs Afghanistan, under 2009, enbart i meningar som syftar på att landet är i konflikt eller krig och att landet är instabilt. I relation till avsaknaden av ord som skulle kunna syfta på något gynnsamt i landet, skildras Afghanistan, i pressmeddelandena, som ett land i kaos.

4.2.4 2010

År 2010 stupade nio soldater vilket resulterade i åtta meddelanden. Emellertid är det enbart det första pressmeddelandet som är skrivet av Søren Gade. I pressmeddelandet från 2010-01-08 har en soldat stupat till följd av en explosion. Meddelandet består inklusive formalian av 160 ord varav förekomstfrekvenser av säkerhet är följande: säkerhet nämns en gång (100 %) och då i samband med omvärlden. Resultatet i procent är likväl skevt eftersom det finns fler meddelanden under 2010. Det vill säga att 100 % syftar enbart på Gades pressmeddelande och inte på 2010 som helhet, vilket är problematiskt i sin beskaffenhet och resulterar i att trots att det är olika personer som författat under 2010 så analyseras resultatet utifrån året och inte utifrån författaren.

” Jeg vil udtrykke min allerdybeste respekt for de danske soldaters vilje til at arbejde for vore alles sikkerhed ved at kæmpe for stabilitet og fremgang i Afghanistan.”

(Gade 2010-01-08)

I den sista meningen går det att notera att soldaterna arbetar för *vore alles sikkerhed*, vilket liknar formuleringen som används i pressmeddelandet från 2008-12-19 (Gade 2008-12-19) och som kan åsyfta såväl den danska befolkningen men även kan mena internationell säkerhet. Säkerhetsbegreppet är inte direkt sammankopplat med orden stabilitet och framgång.

4.3 Gitte Lillelund Bech (försvarsminister 2010-2011)

4.3.1 2010

År 2010 stupade nio soldater vilket resulterade i åtta specifika meddelanden men som noterat under förra avsnittet är Lillelund Bech upphovsman till enbart sju av dessa. Soldaterna som stupade under 2010 gjorde det till följd av improviserade sprängladdningar (sex) och strid (en).

2010 och under Lillelund Bech återkommer ordet säkerhet fem gånger och syftar då på säkerhet i omvärlden fyra gånger (2010-01-08, 2010-06-01, 2010-06-13, 2010-07-21) och säkerhet i Afghanistan en gång (2010-01-08), vilket ger begreppet säkerhet en förekomstfrekvens på ca 71 % av den totala mängden pressmeddelanden under 2010 som Lillelund Bech författar. Noterbart är att det är en markant ökning av ordet fredligare i jämförelse med de tidigare åren. Under 2010 går orden fred eller fredligare om säkerhet i hur många gånger ordet förekommer i pressmeddelandena och används i 85 % av dem som författas av Lillelund Bech (Lillelund Bech 2010-06-01, 2010-06-13, 2010-09-22, 2010-11-14). Av den totala mängden meddelanden under 2010, det vill säga tillsammans med Gades pressmeddelande, är förekomstfrekvensen av begreppet säkerhet 86%.

Ett adekvat exempel på hur orden kan förekomma är citatet nedan som deklarerar att:

”Vores danske soldater yder en vigtig og vanskelig indsats for at sikre fred, stabilitet og fremgang i Afghanistan.”

(Lillelund Bech 2010-09-22)

Det ökade användandet av ordet fredligare eller fred kan peka på att Försvarsministeriet väljer att fokusera på att orsaken till de danska soldaternas insats grundar sig i att skapa fred Afghanistan. Emellertid används fortfarande begreppet säkerhet och ses fortfarande som en orsak till närvaron.

”Vores soldater har en vigtig og vanskelig opgave at løse i Afghanistan for at sikre os fred og frihed. Jeg er overbevist om, at de – trods dagens tragiske hændelse – fortsat vil møde de mange udfordringer dygtigt og professionelt.”

(Lillelund Bech 2010-11-14)

I ovanstående citat framkommer en intresseväckande formulering av orsaken till närvaron i Afghanistan. Hotet mot säkerheten som tidigare enbart nämnts i allmänna ordalag sammankopplas nu tydligt med fred och frihet för den danska befolkningen. I pressmeddelandet ovan arbetar soldaterna i Afghanistan för att skapa fred och frihet för *os* (oss). Varpå *os*, utifrån den mening den står i, troligen åsyftar den danska befolkningen eller Danmark som stat.

Utgångspunkten för studien är att alla ord är valda av en orsak och resultatet av denna formulering är således att Försvarsministeriet artikulerar att det finns ett hot i eller från Afghanistan som kan påverka de danska medborgarnas fred och frihet. Pressmeddelandena under 2010 betonar annars att soldaterna arbetar för fred i Afghanistan, om än utan direkt definiering av vad som åsyftas.

4.3.2 2011

2011 stupade tre soldater vilket resulterade i tre pressmeddelanden. Soldaterna dog till följd av improviserade sprängladdningar (IED). Ordet säkerhet nämns en gång och då i

samband med ordet omvärlden och ingen gång i samband med Afghanistan. Namnet Afghanistan och omvärlden eller det internationella samfundet nämns fler gånger men ej i samband med ordet säkerhet. Orden fred och fredligare återkommer två gånger och syftar då på ett fredligare Afghanistan.

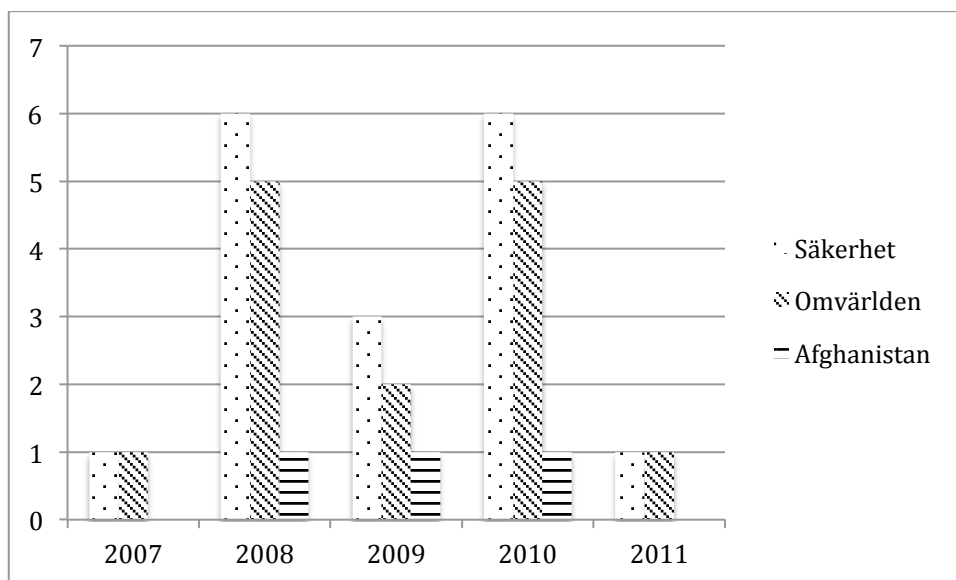
”Jeg vil gerne udtrykke min allerstørste respekt for alle, der gør en indsats for fred, frihed og fremgang i Afghanistan og dermed for en mere sikker verden.”

(Lillelund, Bech, Gitte 13-06-2010)

Som det är möjligt att notera i utdraget från pressmeddelandet är det möjligt att spåra att argumenten för soldaternas insats är fred, frihet och framgång i Afghanistan. Ovanstående citat är ett adekvat exempel på hur kriget artikuleras under 2011. Afghanistan kopplas även nu, precis som under 2010:s senare del, samman med ord så som frihet och framgång så som beskrivet i citatet ovan. Precis som alla tidigare år saknas det ord eller begrepp som pekar mot att det faktiskt har skett en skillnad. Den enda skillnad som faktiskt kan noteras är att det inte stupat en dansk soldat sedan 2011-09-03. Orsaken till detta ryms inte inom ramen för denna uppsats men bör vara fokus för framtida forskning.

4.4 Analys

Under perioden 2007 - 2011 publicerar det danska Försvarsministeriet 27 unika pressmeddelanden i syfte att notera att danska soldater har omkommit i Afghanistan. Vid sammanlagt 18 av dessa tillfällen nämns ordet säkerhet och vid 15 tillfällen syftar det på säkerhet i omvärlden och tre gånger syftar det på ett säkrare Afghanistan. Den totala procentuella förekomsten av ordet säkerhet uppgår till ca 66 % av antalet publicerade meddelanden.

Figur 1/ordet säkerhet kopplat till omvärlden och Afghanistan

Diagrammet ovan visar på antalet faktiska gånger som begreppet säkerhet används mellan åren 2007 och 2011 och om begreppet har syftat på säkerhet i omvärlden eller på säkerhet i Afghanistan. Det är främst den tvärrandiga stapeln som är intressant då den är märkbart högre än den randiga. Vari den tvärrandiga stapeln visar på hur många gånger ordet säkerhet nämns i samband med omvärlden i kontrast till säkerhet i Afghanistan.

Vad är möjligt att utröna ur ovanstående resonemang och diagram? Det första att notera är att kvantiteten av ordet säkerhet är hög och följaktligen är det ett ord av väsentlig vikt. Det är möjligt att ordet används slentrianmässigt, då det inte finns någon tydlig definition eller förklaring på ordet i samband med pressmeddelandena. Den sociala kontexten och den danska riksdagens beslut från 2008 (B24 2008-09) pekar emellertid på att så inte är fallet. Som noterbart i diagrammet är det främst internationell säkerhet eller säkerhet i omvärlden som åsyftas i samband med att begreppet säkerhet nämns. Detta kan indikera att internationell säkerhet värderas högre än säkerhet i Afghanistan. Detta med utgångspunkt i att sistnämnda inte får samma utrymme eller nämns i samma utsträckning som internationell säkerhet.

Kulturen kring att prata om kriget har i materialet större fokus på hotet mot den internationella säkerheten än på säkerhet i Afghanistan. Genom att använda och återanvända begrepp i flera pressmeddelanden och under flera år, skapas det en kultur kring hur kriget artikuleras men även speglas i pressmeddelanden. Här är det essentiellt

med ett förtydligande: pressmeddelandena *är* diskursen och den kvantitativa metoden hjälper till att avtäcka hur denna diskurs ser ut.

Vitalt är även att fråga huruvida diskursen har förändrats över tid. Där är svaret jakande. För att återgå till ovanstående diagram (figur 1) är det möjligt att utrona att under det första året användes begreppet bara en gång i jämförelse med 2008, 2009 och 2010, för att sedan gå ner igen i kvantitet under 2011. Den ökade förekomsten under åren 2008-2010 kan förklaras av att fler soldater stupade under denna period och att det således publicerades fler meddelanden. Diskursen förändras och begreppen blir en aktiv del genom att de används oftare och förväntas således få en större plats i de danska medborgarnas medvetande – i alla fall hos de som tar del av pressmeddelandena.

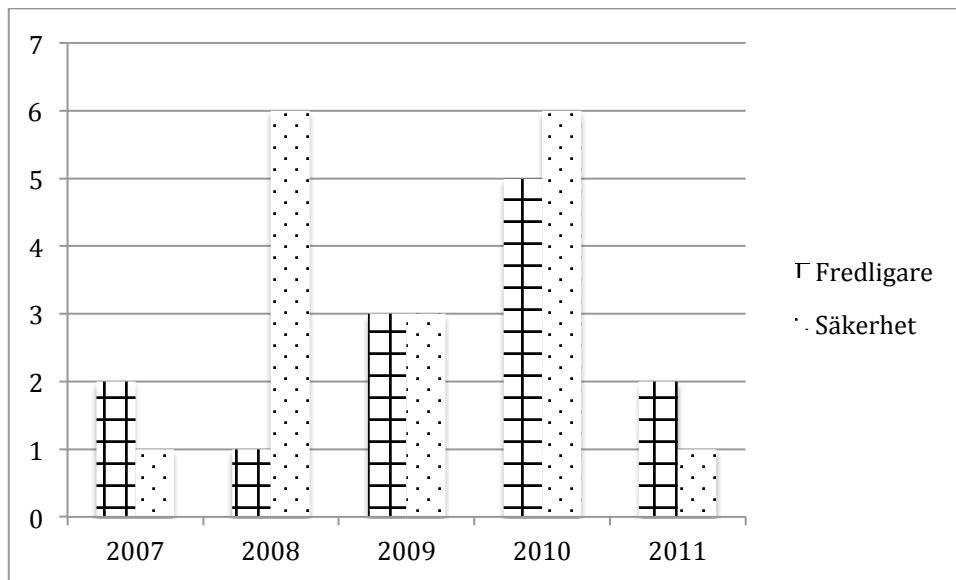
I pressmeddelandena återkommer det formuleringar som syftar på att finns ett hot mot den danska säkerheten och under 2010 menar Lillelund Bech vid ett tillfälle (2010-11-14) att det explicit finns ett hot mot den danska freden och friheten. Diskursen kring hur det danska Försvarsministeriet artikulerar kriget som berättigat är explicit närvarande i ovan nämnda pressmeddelande.

Det danska Försvarsministeriet använder sig av begrepp och ord som indikerar att det finns ett överhängande hot mot hela det internationella samfundet och mot den danska befolkningen. Genom att göra detta spelar Försvarsministeriet på känslor så som rädsla eller otrygghet hos den danska befolkningen. Hotet som uttrycks i pressmeddelandena stärks av och befästs genom att det sker i samband med döda soldater. Det vill säga att eftersom det är någon som skjuter och dödar de danska soldaterna, materialiseras hotet.

Baldwin (1997) noterade att det är essentiellt att reflektera över säkerhet för vem, för vad och mot vilket hot (Baldwin 1997:12-16). Som redogjorts för under avsnittet Danmark i Afghanistan, har Danmark som stat inte blivit attackerat. Utifrån studiens teoretiska ram är det möjligt att notera att användning av hot som ett argument för krig, utan att själv varit direkt utsatt, pekar på att ovanstående resonemang är ett argument för preventivt krig snarare än krig i självförsvar. Detta är ett argument som återkommer i *jus ad bellum* och som åsyftar skäl för rätt orsak, men likväl är omtvistat i sin användning.

Gällande användandet av *säkerhet i Afghanistan* är det, med utgångspunkt i den sociala kontexten som pressmeddelandena är skapta i, adekvat att anta att Försvarsministeriet åsyftar att hotet som kopplas samman med internationell säkerhet och risken för terroråd - även är ett hot mot den afghanska staten. Det är möjligt att

ifrågasätta huruvida begreppet ska sammankopplas med de värderingar som är möjliga i samband med fred eller fredligare utifrån hur fred definieras i en kristen kontext (Galtung 1981). Det vill säga att när Försvarsministeriet artikulerar att soldaterna arbetar för att skapa säkerhet i Afghanistan, är det värderingar så som mänskliga rättigheter, integration och samarbete som åsyftas.

Figur 2/förekomst av orden säkerhet och fredligare 2007-2011

I diagrammet ovan är det möjligt att notera hur många gånger Försvarsministeriet har använt sig av orden *fredligare/fred* i jämförelse med säkerhet mellan 2007 och 2011. Det måste tas hänsyn till att det publiceras olika många pressmeddelanden under åren och det är främst intressant att jämföra orden inom ett år. Noterbart är att fred återkommer under två år (2007 och 2011) fler gånger än begreppet säkerhet.

Förutom 2008 då ordet säkerhet är markant utstickande, används orden utan att differentiera allt för mycket i antal. *Skapa/arbeta för fred/fredligare Afghanistan* nämndes i 13 av 27 meddelanden vilket innebär ca 48 % av den totala

	Fredligare	Säkerhet
2007	50 %	25 %
2008	14 %	85 %
2009	60 %	60 %
2010	85 %	87 %
2011	66 %	33 %

mängden pressmeddelanden. I tabellen ovan går det att notera i procent förekomsten av begreppen fredligare och säkerhet från 20007-2011.

Utifrån det teoretiska ramverket är det möjligt att notera att rätt orsak och rätt intention kan vara att skapa fred (Ramsbotham 2005:285). Detta indikerar att det är krig eller väpnad konflikt och när Försvarsministeriet artikulerar att soldaterna arbetar för att skapa fred, används detta som ett starkt argument för närvaron. Den militära närvaron berättigas således av en god orsak och med god intention eftersom skapandet av fred inte varken anses vara en akt av aggression eller för att tillskansa sig mer makt.

5 Slutsatser

För att explicit svara på frågeställningen huruvida om det är möjligt att utröna rättfärdigande av krig i pressmeddelandena, så är svaret ja. Detta sker genom bland annat att Försvarsministeriet hävdar att det finns ett hot mot den internationella säkerheten och mot den danska staten, ett argument som används som skäl för rätt orsak i *jus ad bellum*. De danska soldaterna dör när de arbetar för fred i Afghanistan, det är således krig och hotet materialiseras i form av terroristgrupper som dödar soldaterna. Arbetet för fred används som argument för rätt intention och hotet återigen som argument för rätt orsak.

Diskursen i pressmeddelandena existerar genom att rättfärdigandet av kriget skapas, återskapas och befästs i samband i och med att det danska Försvarsministeriet väljer att använda vissa ord och begrepp vid flera tillfällen och under flera års tid. Diskursen ser olika ut beroende på år och på vem som skapat meddelandet men det är tydligt att det är en diskurs som pratar om krig och inte om fred och bidrar således till hur diskursen kring kriget i Afghanistan ser ut. Pressmeddelandena är och blir således ett maktmedel.

Det är möjligt utifrån statistiken att notera att det finns flera pressmeddelanden som inte innehåller varken begreppen säkerhet eller fred. Slutsatsen är att det inte finns någon korrelation mellan de pressmeddelandena eller att det är vid speciella tillfällen som man väljer samt inte väljer att använda ord. Detta innebär emellertid inte att de inte är en del av diskursen, utan även avsaknad av ord i pressmeddelandena bidrar till hur saker artikuleras. Det vill säga att diskursen kring hur kriget artikuleras alltid är närvarande. Pressmeddelandena som saknar ord så som säkerhet och fred innehåller emellertid inte heller ord som skulle kunna innebära någon annan diskurs än en diskurs om krig snarare än en diskurs om fred. Utifrån det fokus och den metod som uppsatsen har saknas det verktyg för att utröna relationen mellan valet att välja och att inte välja att använda ord som speglar rättfärdigande av krig. Frågan är likväl relevant och bör vara föremål och fokus för framtida forskning.

Slutligen vill jag återgå till uppsatsens syfte och notera att det inte är att utröna huruvida Danmarks närvaro i Afghanistan är berättigad eller ej, utan hur närvaron där

rättfärdigas och argumenteras för, vilket väcker frågan; hade det varit möjligt att formulera pressmeddelandena på ett annat sätt? Utifrån det faktum att det är en myndighet som artikulerar pressmeddelandena är slutsatsen att det inte hade varit möjligt att göra så. Utgångspunkten för argumentet är att soldaternas insats måste noteras och hyllas men Försvarsministeriet måste även stå bakom beslutet att vara närvarande i Afghanistan. Andemeningen i pressmeddelandena är att närvaron i Afghanistan är berättigad och om inte Försvarsministeriet hade argumenterat för att så är fallet, är det möjligt att setts som ett motarbetande av besluten från den danska riksdagen. Detta eftersom det inte går att undkomma att pressmeddelandena är ett medel för att påverka diskursen kring kriget och slutligen de som läser dem.

6 Referenser

- Aggestam, Karin 2004, *Inledning* i Aggestam, Karin (red) *(O)rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, Göran, Kristina Boréus (red) 2005 *Textens mening och makt*. Lund, Studentlitteratur.
- Bring, Ove, Körlof, Anna 2002, *Folkrätt för totalförsvaret*. Stockholm: Författarna och Nordstedts Juridik AB.
- Foucault, Michel, 1972. *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock Publications.
- Holmes, Robert L 1989, *On War and Morality*. New Jersey: Princeton University press
- Hundevadt, Kim (2008) *I morgen angriber vi igen*. Köpenhamn: Jyllands-Postens Forlag.
- Höglund, Anna T (2004), *Teologi, genus och rättfärdiga krig* i Aggestam, Karin (red) *(o)rättfärdiga krig*, Lund: Studentlitteratur.
- Hyde – Price, Adrian (2004) Rättfärdigande av amerikansk krigsföring, i Aggestam (red) *(o)rättfärdiga krig*, Lund: Studentlitteratur.
- Lindholm, Schulz, Helena 2004, *Den nya tidens krig och rättfärdigandets diskurser* i Aggestam (red) *(o)rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur.
- Politikens Nudansk Ordbog med etymologi (A-K) (2001) Politikens forlag A/S, Finland
- Politikens Nudansk Ordbog med etymologi (L-Å) (2001) Politikens forlag A/S, Finland
- Ramsbotham, Oliver, Woodhouse, To, Miall, Hugh (2005) *Contemporary conflict resolution*, Cambridge: Polity press
- Sheehan, Micheal (2005) *International Security, an analytic survey*. London: Lynne Rienner publisher
- Teorell, Jan, Svensson, Thorsten (2007) *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber AB
- Waltzer, Michael (1977) *Just and unjust wars*. United states of America: BasicBooks
- Winther Jørgensen, Marianne, Phillips Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Wallensteen, Peter (2002) *Understanding conflict resolution*. London: Sage Publications

Österdahl, Inger (2005) *Ett rättfärdigat krig är ett folkrättsligt tillåtet krig*, i Aggestam, Karin (red) (2005) (o)rättfärdiga krig, Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor och rapporter

B161 2006-07 Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.

http://www.ft.dk/samling/20061/beslutningsforslag/B161/som_fremsat.htm#dok

B24 2008-09 Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke

<http://www.ft.dk/samling/20081/beslutningsforslag/B24/fremsaettelsestale.htm#dok>

JP 2010 -02-21 "Tidslinje: krigen I Afghanistan" 21:e februari 2010, *Jyllandsposten*, Århus/Köpenhamn <http://jp.dk/udland/asien/article1986692.ece>

Dueholm, Pernilla (2010) *Denmark in Afghanistan, why, how and for how long?* Ministry of defence, Denmark Köpenhamn

Utrikesministeriet, Forsvarsministeriet (2011) *Helmand-planen 2011-2012 med afrapportering for den danske indsats i Afghanistan 2010*, Utrikesministeriet, Köpenhamn

Vetenskapliga artiklar

Baldwin, David A (1997) The Concept of security, *Review of international studies* 23, 5-26 10/05/12 06:03

Galtung, Johan (1981) social cosmology and the concept of peace, *Journal of peace research*, No 2, Vol XVIII, 183-199, Sage publications , 27/05/12 13:14

Empiriskt material

Gade, Søren 2007-05-03 "Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med omkommet soldat", den 3:e maj 2007

Gade, Søren 2007-09-27 "To dræbte og en såret i Afghanistan" , den 27:e september

2007

Gade, Søren 2007-10-16 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med dræbt soldat”, den 16:e oktober 2007,

Gade Søren 2007-11-29 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med dræbt soldat”, den 29:e november 2007

Gade,Søren 2008-03-17 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med dræbte soldater” den 17:e mars 2008

Gade,Søren 2008-03-26 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt og to sårede danske soldater” den 26:e mars 2008

Gade, Søren 2008-03-31 ” Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt og to sårede danske soldater” den 31:a mars 2008

Gade,Søren 2008-07-25 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt og sårede soldater” , den 25:e juli 2008

Gade,Søren 2008-08-25 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt soldat”, den 25:e augusti 2008

Gade, Søren 2008-12-04 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med to dræbte soldater” , den 4:e december 2008

Gade, Søren 2008 -12-19 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med tre dræbte og en såret soldat” den 19:e december 2008

Gade,Søren 2009-06-17” Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med tre dræbte danske soldater” den 17:e juni 2009

Gade, Søren 2009-09-19” Forsvarsminister Søren Gades udtalelse i forbindelse med en dræbt og en såret soldat”, den 19:e september

Gade, Søren 2009-10-23 ” Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt soldat”, den 23:e oktober 2009

Gade, Søren 2009-11-18 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en død dansk soldat” den 18:e november 2009.

Gade, Søren 2009-11-25 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt soldat i Afghanistan” den 25:e november 2009.

Gade, Søren 2010-01-08 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med, at en dansk soldat er dræbt og to er blevet såret” den 8:e januari 2010

Lillelund, Bech, Gitte 2010-06-01 ” Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt dansk soldat og fem sårede i Afghanistan”, den 1:a juni 2010

Lillelund Bech, Gitte 2010-06-13 ” Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt dansk soldat og fire sårede i Afghanistan” den 13:e juni 2010

Lillelund Bech, Gitte 2010-07-21 ”Forsvarsministerens udtalelse i forbindelse med en dræbt dansk soldat og en såret i Afghanistan”

Lillelund, Bech, Gitte 2010-08-07 ” Udtalelse i forbindelse med at to danske soldater er blevet dræbt og tre er blevet såret i Afghanistan”, den 7:e augusti 2010

Lillelund, Bech, Gitte 2010-09-22, ”Dansk soldat dreabt i Afghanistan”, den 22:e september 2010

Lillelund, Bech, Gitte 2010-10-23, ”Dansk soldat dreabt i Afghanistan”, den 23:e oktober 2010

Lillelund Bech, Gitte 2010-11-14, ”Dansk soldat draebt under patrulje i Afghanistan”

Lillelund, Bech, Gitte 2011-01-09, Dansk soldat dreabt i Afghanistan, den 9:e januari 2011

Lillelund, Bech, Gitte 2011-07-10, ”Dansk soldat draebt i Afghanistan”, den 10:e juni 2011

Lillelund Bech, Gitte 2011-09-03 ”Dansk soldat draebt i Afghansitan”, den 9:e mars 2011